

Troldspejlet

Medlemsblad for Karin Michaëlis Selskabet nr. 27 – juni 2017

Indhold:

Hilsen fra Styrelsen

Melsene Laux: Karin Michaëlis og Elisabeth Bergstrand-Poulsen

Kirsten Klitgård: Cellisten

Henrik Loft Nielsen: Karin Michaëlis' tanter

Kære medlemmer!

Her er lidt sommerlæsning. Vi ønsker god fornøjelse. Derudover har vi stadig et lille oplag af vores jubilæumsbog ”Karin Michaelis, Skriftens Vagabond” som vi vil tilbyde vore medlemmer til en særlig sommerpris, nemlig kr. 50,- + porto kr. 35,-. Det er en samling artikler om mange forskellige aspekter i Karin Michaelis liv og forfatterskab, lige fra to forskellige bud på ”den farlige Alder”, ”Den sanddru løgnerske”, ”Et talent for venskab” til Bo Tao Michaelis artikel om sin farfar og hendes første kone, altså ”Karin og Sophus”. Hyggelig og alsidig læsning. Interesserede kan sende en mail til karso@outlook.dk.

Kirsten Klitgård, Hardy Bach, Karin og Keld Sørensen var på Hald Hovedgård til bogmesse, havde en hyggelig dag, viste flaget, men desværre er den rent litterære del af dette arrangement faldet væk, så nu drejer det sig kun om bogsalg.

Melsene Laux er medlem af styrelsen i Elisabeth Bergstrand-Poulsen Selskabet. Et meget lille selskab – som vores, så hvis vi på nogle punkter kunne slå vores kræfter sammen, ville det jo være til gavn for os alle. Elisabeth Bergstrand-Poulsen Selskabet har en meget flot hjemmeside, adressen er www.elisabethbergstrandpoulsen.se Her kan man se adskillige af EB-Ps billeder, også den omtalte serie.

Karin Michaëlis og Elisabeth Bergstrand- Poulsen.

Da Elisabeth Bergstrand 1917 giftede sig med den danske billedhugger, Axel Poulsen og de gik i gang med at bygge hus på en bar græsmark i det i dag fine kvarter, Charlottenlund, var Karin Mi-

chaëlis allerede en i det meste af Europa fejret og berygtet forfatter. Har Elisabeth læst Karins bøger? Kendte hun forfatterskabet? Det står fast, at hun havde en venne- og bekendtskabskreds, som ivrigt diskuterede sociale og filosofiske spørgsmål. Billedkunstnere, skribenter, musikere kom i ”Klosteret”, som senere blev mødested for bestyrelsen for ”Københavns kvindelige diskussionsklub”.

Kunne Elisabeth, som var vokset op i et konservativt kristeligt landsbymiljø i Småland overhovedet stille noget op med en farverig, kontroversiel personlighed som Karin Michaëlis? Måske så hun hende som grænseoverskridende? Måske var hendes opfattelse af seksualiteten for afskrækkende? Og omvendt: Kunne Karin Michaëlis overhovedet få øje på Elisabeth? Og hvis hun kunne, var Elisabeth så ikke en fremmed fra det religiøse og konservative Småland? En som helt forsvandt bag den Selma Lagerlöf, som Karin var så betaget af.

På den anden side. De var begge så viljestærke, farverige, modige. De var begge foredragsholdere, og ikke blot ordet var deres udtryk, musik og billedkunst prægede dem begge. Der findes (vist) ingen vidnesbyrd om, hvordan deres relation var, så vi er henvist til deres tekster, og her kan vi påvise berøringspunkter, som måske kunne begrunde et samarbejde mellem de to kvinders litterære selskaber.

Umiddelbart falder tre temaer mig ind. Begge er de optaget af børn, kvinders krop og seksualitet og kampen for fred i verden.

Karin Michaëlis stod i 1931 som udgiver af bogen ”Das Antlitz des Kindes” med undertitlen ”Bilder und Studien aus der Welt unserer Kinder”. Bogen er udstyret med 150 fotografier af børn. Elisabeth Bergstrand-Poulsen udgav lige efter anden verdenskrig en mappe med ”Nordiske Børn” – syv fine børneportrætter, lysende ansigter, som skulle indgyde håb for fremtiden, og som kom til at pryde mange skoler og hjem. Portrætterne blev Elisabeths ”signaturmelodi” – allerede de første noveller og senere romanerne har hun illustreret med egne malerier, ofte portrætter af børn. Hendes fortællinger har ofte menneskers udvikling og muligheder i centrum. Elisabeth kan leve sig ind i barnesindet, og hun står altid på barnets side.

”Den farlige Alder” (1910) sætter den modne kvinde i centrum på to måder. Den taler om overgangsalderens problemer, humørsvingninger, menstruationsbesvær og om kvinders seksuelle lyst og behov – også efter overgangsalderen, som de skal vedstå og udfolde. Man kan ikke sige, at Elisabeth talte om seksualitet. For hende var det kærligheden som det store mysterium, der delagtiggjorde to mennesker i forening i Guds skaberværk. Men jeg henviser til en kort tekst (gengivet i ”Nordisk Kvindelitteraturhistorie”) med illustration. Tekst og billede beskriver her en blomst, som åbner sig, og læseren kan ikke overse den erotiske ladning, som den tilsyneladende artige beskrivelse er fuld af. Elisabeth har – efter min mening – skrevet sine erotiske følelser ind i den beskrivelse – som det sensuelle og lidenskabelige menneske, hun var. Bevidst eller ubevidst. Der findes andre tekststeder, hvor hun med overvældende intensitet overskrider ”den gode tones” grænser. I sin sidste roman har hun en genforeningsscene mellem to elskende. De finder hinanden sent i livet,

og nu gælder ingen moralske sociale regler, ingen venten på bryllup, her og nu bereder kvinden brudesengen i begærets hede og hast, og parret forenes lidenskabeligt. I romanerne kan man læse fantastiske beskrivelser af kvindekroppen, lige fra den lille piges til den gamle kvindes, noget hun aldrig tog op i sine malerier. Kropsligheden gestaltede hun i ord.

Kampen for fred.

Kan de to kvinder have mødt hinanden gennem veninder? Karin havde jo sit andet hjem hos familien Schwarzwald i Wien og rejste meget i Tyskland og Østrig, Elisabeth havde veninder som Elsa Björkman-Goldschmidt, som var aktiv i Wien. Elisabeths bøger er oversat til tysk.

Begge afskyr krig og vold, maskinernes brutalitet. ”Vi spørger til stålet, men ikke til mennesket. Sådan er krigens omvendte liv.” Også Elisabeth skriver om, hvordan krigen vender op og ned på alle værdier og om hvordan magtspillet og vold udraderer det, som mennesker holder af, skønheden, kærligheden, det sarte og fine, balancen i naturen.

Karin er i eksil i USA under Danmarks besættelse, mens Elisabeth og hendes ægtemand trækker sig tilbage til ”Klosteret”, går i indre eksil med deres arbejde. Axel former efter 1945 en mindeskulptur for ofrene, og Elisabeth skriver hastigt og under stort pres om den verden, som hun ser gå i opløsning. Hun vil skabe en modvægt mod vold og destruktion med beskrivelsen af hæderlige mennesker, som følger drømmen om det gode liv. Samtidig er hun aktiv som én af de kvinder, som skaber et ”rum for det frie ord” i besættelsestiden, ”Københavns kvindelige diskussionsklub” – efter forbillede i en diskussionsklub i Göteborg.

Temperament og patos.

Begge opfatter sig selv som barnligt-umiddelbare af temperament og i følelsesstyrke. Deres personlige drive og engagement udspringer heraf. Den patos, som nogle kritiserer deres tekster for, kommer også herfra. De kan nærme sig det sentimentale og for Elisabeths vedkommende en prædike-tone. Men de kunne ikke andet, de *ville* påvirke deres medmennesker. De handler lige fra hjertet.

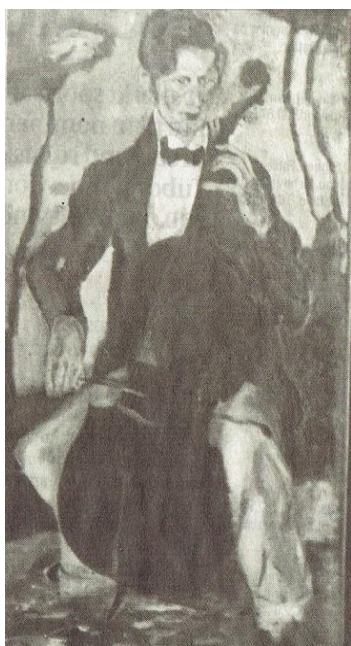
Min fornemmelse er, at der findes mange lighedspunkter mellem de to (selvfølgelig også forskelle). Refleksioner, som sammenholder dem, vil udvide fornemmelsen og forståelsen af dem hver for sig. Et eksempel på sammenlignende studier kunne være deres kvindebilleder eller deres syn på barnet og moderrollen. Karin Michaëlis og Elisabeth Bergstrand-Poulsen har (som nogle af de ganske få kvindelige forfattere) hver deres eget selskab, som selvfølgelig har som hovedformål at fastholde og udbygge interessen for ”deres” forfatter. Men et nyt perspektiv skader aldrig.

Jeg er glad for gennem ”Troldspejlet” at få lejlighed til at efterlyse idéer til samarbejde om arrangementer eller forskning.

Melsene Laux

CELLISTEN

Der er måske andre end mig, der har spekuleret over, hvad det er for en cellist, der sidder og spiller på et maleri i et af Karin Michaëlis' gæstehuse. Både i *Den grønne ø*, Karin Michaëlis' *asyl* (s. 20) af Sine Bang Nielsen og i Beverley Driver Eddys *Hjertets kalejdoskop* (s. 280) har man kunnet se det på en væg sammen med to andre malerier, tilsyneladende af samme maler. Det er ikke svært at gætte, hvem de to andre billeder forestiller: Karin Michaëlis' mor og Peter Nansen, men cellopilleren?

Når man har besøgt Kirsten Kjærs museum og fået en fornemmelse af hendes stil, ligger det nært at formode, at hun er mester for alle tre billeder, især når man ved, at Kirsten Kjær tilbragte flere måneder hos Karin Michaëlis i efteråret 1929. Opholdet førte som bekendt til romanen *Hjertets Vagabond*.

På museet i Frøstrup var de enige i, at stilen pegede derhen, men de kendte ikke noget til billedet. I museets katalog *Kirsten Kjær* har kunstanmelderen Johan Møller Nielsen (1908-1990) imidlertid skrevet om tiden på Thurø efter Kirsten Kjærs hjemkomst fra Amerika: "Her blev hun fejret over al måde ... Det er i denne periode, hun maler ... et portræt af en ung mand med en violoncel." (s. 10)

Musikkyndige venner og bekendte funderede, bøger om Radiosymfoniorkestret og Det kgl. Kapel blev studeret, Musikmuseet sendte billeder af mulige kandidater, Det kgl. Biblioteks musikafdeling, Det kgl. Kapels arkivar og andre eksperter overvejede, men vi måtte alle give op.

Som sidste udvej bad jeg Politiken bringe billedet og bede om hjælp.
Og den kom!

Anne Grethe Nielsen fra Åbyhøj så billedet. Hun skrev:

'Nå, det ligner Frode', tænkte jeg og læste videre i avisen i morges.

Og det ER jo ham! Han var gift med Kirsten Kjær i 1920'erne, de rejste sammen til USA, men hun tog hjem igen, angiveligt fordi hun syntes, at livet med ham var for kedeligt.

Han blev imidlertid i Californien og oprettede en malerskole i Pasadena, hvor han giftede sig igen.

Om sommeren tog han ofte til Danmark, og inden skrev han til Kirsten Kjær, at han var på vej, og de mødtes hver gang på Hviids vinstue, de blev ved med at være nære venner. Hans tre søskende boede i et stort hus i Hornbæk, og da konen var død i Californien, tog han tilbage til DK og indrettede sig med sine to søstre og en bror i huset på Trouvillevej, et tidligt og festligt olle-kolle.

Frode Nielsen Dann, som han kaldte sig i Californien, var min farbror, og han stammede fra en lille gård i Jelstrup i Himmerland, og alle de fem søskende rejste ud, nogle blev kunstnere; den ældste, Jens, er den eneste af dem som blev kendt uden for sin egen kreds, mange af hans billeder hænger nu på museum i Holstebro sammen med Olivia Holm Møllers. Frode var en dygtig 'håndværker', tegnede og malede, og jeg har et par billeder af ham, ikke fremragende, men gode.

[...]

På museet hænger der flere af hendes malerier af Frode fra deres unge år.

I Harald Fuglsangs store bog *Kirsten Kjær 'allerede som barn var jeg anderledes'* fra 2004 viser nogle citerede breve fra Frode til Kirsten ham som en kærlig og omsorgsfuld personlighed, et indtryk, der bekræftes af hans niece Anne Grethe Nielsen.

I sine unge dage havde Frodes niece set Kirsten Kjær på Københavner-beværtningen Laurits Betjent, "hvor hun huserede i sine gevandter som en slags omvandrende muse". Niesen vidste dengang ikke, at malerinden havde været gift med hendes farbror. Hun blev først opmærksom på det senere, da hun engang sammen med sin mor besøgte Kirsten Kjærs museum og dér så de andre billeder af Frode Nielsen (1892-1984), hvis karakteristiske fysiognomi de kunne genkende. Ved den lejlighed talte de meget med Harald Fuglsang og hørte om sammenhængen. Han er i dag så godt som blind og kunne derfor ikke have identificeret cellisten.

Frode Nielsen Dann havde to onkler i USA, der støttede det unge malerpar. Kirsten Kjær nævner i et brev hjem (s. 85 i H. Fuglsangs bog), at Onkel Anders havde foræret dem en violin og en banjo, fordi han syntes, det ville være godt for dem at dyrke musik, mens de prøvede at komme i gang. Måske har de så byttet sig til celloen, fordi de fandt klangen smukkere.

Kirsten Klitgård

Selvportræt

Karin Michaëlis' tanter

Karin Michaëlis skrev med mange års mellemrum to erindringsserier: *Træet paa Godt og Ondt*, 1924-30, og *Vidunderlige Verden*, 1948-50. I begge serier er *Pigen med Glasskaarene* titlen på første del, som udkom henholdsvis 1924 og 1948 og handler om barndomsårene i Randers indtil konfirmationen. Persongalleriet omfatter først og fremmest forældrene og den nærmeste familie, heriblandt tanterne. Teksten i 1948-udgaven er identisk med den i 1924-udgaven, dog er en del navne ændret i 1948, og der er tilføjet et forord, hvori KM forklarer:

"Da jeg, for længe siden, skrev *Træet paa Godt og Ondt*, begyndte jeg med en afgjort sandfærdig Skildring af min Barndom og allertidligste Ungdom. Men pludselig svigtede Modet mig og jeg blandede Sandhed og Digtning sammen."

Og hun tilføjer:

"Det er indlysende, at visse Oplevelser, hvori andre Mennesker er stærkt indblandet, har jeg [...] maattet tilsløre for ikke at gøre Fortræd [...]"

De første bemærkninger kan man tage som en advarsel mod at bygge en Karin Michaëlis-biografi på erindringsserierne alene. For Karin Michaëlis var digter, og det er netop denne blanding af virkelighed og fantasi der gør *Pigen med Glasskaarene* til en så betagende bog. Det er en enestående skildring af en lille piges oplevelser i den verden hun er trådt ind i og de tanker der myldrer frem i hendes hoved ved mødet med omgivelserne, de voksne så vel som børnene. Bag dette tilsyneladende kaos fornemmer man en forfatter, der har ordnet og redigeret sit stof med sikker hånd – der forekommer aldrig et overflødig ord. Bogen kan opfattes som 28 enkelte noveller, der hver især beskriver et oplevelsesforløb i 1870ernes og 80ernes Randers.

"Af Deres mange Bøger synes denne mig den bedste, fordi den er næsten helt fri for den Slags Syvspring over Stok og Sten, som De plejer at være forfalden til –" skrev Henrik Pontoppidan i et brev til Karin Michaëlis 5.12.1924.

Tanterne indtager en stor plads i Karin Michaëlis' barndomserindringer. I *Pigen med Glasskaarene* (1924) møder vi Tante Sophie, Tante Martine og Tante Hulda. De er skildret som meget forskellige personligheder. De samme figurer går igen i 2. udgave fra 1948, dog er Tante Martine her rettet til Tante Line. Alle disse tre kvindefigurer er tegnet efter levende model, Sophie og Line (Nicoline) har fået deres rigtige navne, mens Hulda er pseudonym for Dorthea.

Karin Michaëlis skriver i forordet at hun har måttet tilsløre for ikke at gøre fortræd. Men nok så megen tilsløring kan ikke hindre genkendelse. Jeg tror at forfatterinden især har villet undgå at gøre sine tanter fortræd, og at det er derfor hun har ventet til 1924 med at udgive bogen. Da var alle hendes tanter døde. Hendes to mostre døde som de sidste i henholdsvis 1919 og 1920.

Her er en oversigt over de vigtigste af de navne der er ændret fra 1. til 2. udgave:

<i>Person:</i>	<i>1924-udgaven:</i>	<i>1948-udgaven:</i>	<i>Identifikation:</i>
Hovedpersonen	Gunhild	Trold	Kathrine Marie Bech Brøndum
Hendes bror	Knud	Hans	Hans
Hendes søster	Ingrid	Alma	Alma
Hendes søster	Sonja	Harriet	Harriet
Præsten i Kristrup	Vindum	Vindfeld	Windfeld
Tante	Tante Martine	Tante Line	Tante Line (Nicoline Bech)
Pigen i huset	Marie	Karoline	Caroline*)

*) Pigenes navn var iflg. folketælling 1880 Jensine Nicoline Caroline Frederikke Kirstine Larsen Schmidt. Hun var født 8.2.1858 i Randers.

En liste med kapitlernes titler i *Pigen med Glasskaarene* (forkortet: *PmG*) findes nedenfor. Jeg har givet kapitlerne numre og henviser i det følgende til disse numre, når der citeres fra bogen.

Lad os undersøge hvad de arkivalske kilder, kirkebøgerne og folketællingslisterne kan sige om tanterne og deres forskellige skæbner.

Tante Sophie

Sophie Dorthea Bech var født 12. april 1805 i Randers som næstældste barn af malermester Niels Peter Bech (1775-1832) og hustru Dorthea Hiernøe (1773-1858). Hendes yngre bror Hans Bech (1811-65) var Karin Michaëlis' morfar, derfor vil det nok være mere korrekt at betegne Tante Sophie som KMs grandtante.

Sophie Dorthea blev konfirmeret 18. april 1819 af kapellan Berner i Randers. Hun var netop fyldt de 14 år man skulle være for at blive konfirmeret, og hun var da også den yngste på holdet. Hun var også den dygtigste. Som den eneste af 24 drenge og 26 piger fik hun karakteren "udmærket god". Af de øvrige konfirmander fik 20 "meget god", 17 "god", 11 "temmelig god" og én enkelt "mådelig".

Folketællingerne oplyser at Sophie livet igennem boede i Bechs ejendom i Slotsgården. Da faderen døde i 1832, overtog Sophies bror Hans ejendommen og malerværkstedet, og moderen og Sophie blev boende der. Moderen døde i 1858 og Hans i 1865. Derefter boede Sophie i det gamle hjem sammen med sin jævnaldrende svigerinde, Hans Bechs enke Ulrikke, og dennes ugifte datter Nicoline (Tante Line). Tante Sophie døde 15.7.1886. KM beskriver i *PmG* kap. 28 hendes sygdom og død, der faldt sammen med den store ildebrand i Randers, der opstod 4.7.1886 og rasede i flere dage.

Folketællingerne viser at ejendommen i Slotsgården i de første mange år har rummet en stor husholdning: forældre og børn, en farmor, undertiden en tjenestepige, samt et vekslende antal malersvende, malerlærlinge og logerende. Det er troligt at Tante Sophie har deltaget i det huslige arbejde, i folketællingen 1855 angives hendes stilling således som husjomfru. Og i *PmG* kap. 26 står der, at Tante Sophie, dengang hendes bror og svigerinde lige var blevet gift, lærte sig at male altertavler

for at hjælpe broderen. Men det er tvivlsomt om hun nogensinde fik udfoldet de boglige evner som hendes karakterer til konfirmationen vidner om. I *PmG* kap. 26 står der dog, at Tante Sophie lærte sig latin for at hjælpe Ulrikkes yngre fætter Rasmus Windfeld fra Ribe, der gik i latinskolen i Randers. Det lyder sandsynligt, eftersom den 14-årige Rasmus Windfeld iflg. folketællingen 1840 dengang boede hos familien i Slotsgården. Han blev student i 1844, cand. theol. i 1849 og siden præst i Kristrup. Tante Sophie lærte sig også græsk for at hjælpe KMs bror Hans med hans lektier.

I *PmG* kap. 13 får vi præsenteret et interiør fra Slotsgården en lørdag aften: "Tante Sophie sad paa Forhøjningen og strikkede. Skærmbrettet var trukket helt for hendes Seng. På Flisebordet under Forhøjningen var ryddet op. Ingen Strømper til Stopning, ingen Lappetøj. Kun Biblen, Salmebogen, Brilliefoderalet, Almanakken og Saltkarret." I *PmG* kap. 26 får vi et lignende billede; nu ligger Tante Sophies strikkestrømpe i vinduet sammen med det tykke græske leksikon og lærebøgerne. "Ofte, naar Tante Sophie sidder og strikker, mumler hun noget, som ingen forstaar. Det er de græske Verber, hun hører sig i."

Karin Michaëlis lader i *PmG* kap. 27 sit *alter ego*, Gunhild alias Trold, sige: "Kun Bedstemor og Tante Sophie forstod hende. Derfor er det dem hun styrter ned til, naar Tilværelsen bliver for tung". De stod for hende som de højeste idealer: "Kristus og Bedstemor og Tante Sophie, det var de eneste Mennesker, som kun gjorde det, man indeni vidste, var det rigtige, og aldrig andet." (*PmG* kap. 22).

Tante Sophies søskende

Malermester Niels Peter Bech og Dorthea Hiernøe havde følgende seks børn, alle født i Randers:

1. Karen Elisabeth, f. 12.3.1803. Død 1.7.1882 i Kvislemark. Gift med Søren Torbensen (1796-1846).
2. Sophie Dorthea, f. 12.4.1805. Død 15.7.1886 i Randers. Ugift. (*Tante Sophie*).
3. Margrethe Marie, f. 8.3.1807. Død 24.9.1887 i Frederiksværk. Gift med Christopher Herman Qvist (1809-87).
4. Hans, f. 26.2.1811. Død 24.2.1865 i Randers. (*KMs morfar*). Gift med Ulrica Elisabeth Windfeld Schmidt (1809-96).
5. Niels, f. 19.3.1813. Død 18.8.1862 i Hobro. Gift med Nicoline Svendsen (1816-79).
6. Henrich Wilhelm, f. 7.10.1816. Konf. 18.4.1830. Død 5.11.1830 i Randers havn.

De to søstre Karen Elisabeth og Margrethe Marie bosatte sig på Sjælland, Niels kom til Hobro, Sophie og Hans blev boende i Randers.

1. *Karen Elisabeth* blev i 1826 gift i Drøsselbjerg, hvor hun formentlig har været tjenestepige, med Søren Torbensen (1796-1846), der var skolelærer og kirkesanger først i Kirke Helsinge, så i Rye skole i Gørlev sogn, og fra c. 1835 i Skafterup skole i Fyrendal sogn. De fik syv børn. Karen Elisabeth døde 1.7.1882 som pensionist i Kvislemark.

2. "*Tante Sophie*".

3. *Margrethe Marie* tjente i 1834 i Bakkendrup præstegård og i Hyllested i 1836. I 1840 var hun hos søsteren i Skafterup. I 1845 var hun husjomfru hos forpagter Mackeprang på Brattingsborg på

Samsø. Mellem 1845 og 50 blev hun gift, antagelig i København, med en enkemand med to små piger, købmand Christopher Herman Qvist (1809-87). Ægteparret boede i Brogade på Christianshavn i 1850. Fra 1870 boede familien i Frederiksværk, hvor Qvist var ansat som fuldmægtig på det kgl. krudtværk. Deres døtre blev begge lærerinder. Qvist døde 6.4.1887, Margrethe Marie døde 24.9.1887, begge i Frederiksværk.

4. "*Morfar*".

5. *Niels* blev malermester ligesom sin far og sin bror. Han nedsatte sig i Hobro, hvor han i 1841 blev gift med Nicoline Svendsen (1816-79). De fik ingen børn, men havde i 1850 et plejebarn, hans 11-årige søstersøn Hans Henrik Torbensen fra Skafterup på Sjælland, der mistede sin far i 1846. Niels Bech døde 18.8.1862 i Hobro af apoplexi.

6. *Henrich Wilhelm* døde et halvt år efter sin konfirmation. *Randers Amtsavis* beretter hvordan: "I Fredags Aftes [5.11.1830] tildrog sig her den Ulykke, at Hr. Maler Bechs yngste Søn druknede ved en Seiltur i Aaen. Han var 15 Aar gl., og havde samme Dag været til Alters."

I *PmG* kap. 13 fortæller Karin Michaëlis at Tante Sophie blev født i et bittelille hus i Fabriksgyde (senere omdøbt til Fabrikstræde). Det er sikkert rigtigt. Det er derimod *ikke* rigtigt når hun fortsætter med at fortælle at Sophies far og farfar også var født der; de var nemlig født i Horsens.

KM var mest af alt optaget af det Tante Sophie havde fortalt hende om sine to brødre, der begge var kommet ulykkeligt af dage. Først var der en storebror, "der tegnede saa kønt, at han fik Guldmedalje. Men en Dag, da han gik paa Voldene for at forsvare Flaaden [...] kom der en Kugle fra Bombardementet og saa var han død." (*PmG* kap. 13). Der må være tale om Københavns bombardement i september 1807. Problemet er at Tante Sophie ikke havde nogen storebror. Hendes forældre blev gift i 1802 og var begge for unge til at have et voksent afkom i 1807. Vi må søge længere tilbage i familien. En mulig kandidat er Tante Sophies fars halvbror Hans Henrik Nikolaj Møller, der var født 7.1.1786 i Horsens og konfirmeret der i 1804. Det kunne godt være ham der faldt for kuglen. Men det er svært at eftervise.

Så var der Tante Sophies lillebror, om hvem KM fortæller (*PmG* kap. 17) at hans hjerne blev knust, da han faldt ned mellem bolværket og et skib. At han døde stemmer med ovenstående avisnotits, som dog ikke nævner noget om en knust hjerne.

Mostrene

Malermester Hans Bech og Ulrikke Elisabeth Schmidt havde tre døtre, alle født i Randers:

1. Dorthea Caroline Regine, f. 10.7.1837. Død 31.3.1919 i Aarhus. (*Tante Hulda*). Gift med toldassistent og strandkontrollør Christian Bræmer (1834-96).
2. Nielsine Petrine, f. 14.9.1839. Død 9.7.1932 på Thurø. (*KMs mor*). Gift med telegrafist Jacob Brøndum (1837-1921).
3. Nicoline Henriette Wilhelmine, f. 8.9.1847. Død 26.2.1920 i Randers. Ugift. (*Tante Martine / Line*).

Den ældste søster, *Dorthea Caroline Regine Bech* blev gift som 34-årig med den tre år ældre *Christian Henrich Kjerulff Bræmer*. De to var ungdomsbekendte fra Randers, idet Christian Bræmers

forældre havde boet her i to omgange, først c.1846-c.1852 og igen fra c.1866. Hans far Christopher Bræmer (1807-75) begyndte som guldsmed i Frederikshavn, hvor hans far Christian Henrik Bræmer (1766-1830) også havde været guldsmed; men fra c.1837 opgav han guldsmedeforretningen og blev toldassistent, først i Hjørring, derefter i Ribe. Fra omkring 1846 og til sin død i 1875 var Christopher Bræmer toldassistent i Randers, dog afbrudt af en embedsperiode i Møllerup ved Randers fjord i årene c.1852-66. Moderen hed Benthe Marie Cathrine Seier (1810-87). Der var 8 børn i ægteskabet, Christian var den ældste, han var født 24.8.1834 i Frederikshavn. Om hans ungdom ved vi fra folketællingen at han i 1855 var matros og var på togt i Vestindien med korvetten "Najaden"; rejsen varede fra 16. august 1854 til 30. maj 1855. En mindelse om hans matrostid findes i *PmG* kap. 11, hvor det fortælles at "Sparkonge" (Bræmers øgenavn) havde købt en kjole til Tante Hulda i *Bunesejr*, d.v.s. Buenos Aires.

Christian Bræmer blev konfirmeret i Randers i 1849 og Dorthea Bech i 1851. I 1870 boede Bræmer-familien i enkefru Ulrikke Bechs ejendom i Slotsgården, så det er nok der Dorthea og Christian har fået interesse for hinanden. De blev gift i Randers 3.12.1871; ved deres vielse var forloverne hendes svoger telegrafist Brøndum og hans far toldassistent Bræmer. I kirkebogen har brudgommen Christian Bræmer titlen toldofficiant. Han fik en post som toldassistent i Lild sogn i Vester Hanherred, hvor deres første barn, Hans Niels Christian Christoffer blev født 3.1.1876. Den næste embeds-post var ved Torup strand, hvor sønnen Sofus Marius Carl Anton blev født 12.7.1878. I 1880 var Bræmer toldassistent ved Klim strand, fra c.1890 var han strandkontrollør samme sted. Christian Bræmer døde 28.7.1896 i Klim knap 62 år gammel og blev begravet i Randers.

Hans enke Dorthea og de to sønner flyttede til Aarhus, hvor Dorthea i 1906 boede hos den ældste søn Hans, der var kontorassistent. Sophus blev i 1902 ansat som repræsentant i chokoladefabrikken "Elvirasminde", hvor han holdt 40-års jubilæum i 1942. Dorthea Bræmer døde 31.3.1919 på De gamles Hjem i Aarhus, 81 år gammel.

Karin Michaëlis fortæller om Tante Hulda og hendes mand i *PmG* kap.11. Vi får at vide at de bor ved Vesterhavet og har flere børn. Tante Hulda løber væk fra sin voldelige mand, kaldet "Sparkonge", som hun alligevel elsker lidenskabeligt. Tante Hulda opsøger sin søster i Randers. "Sparkonge" kommer og henter hende og de genforenes på stedet i fryd og gammen og rejser hjem til Vesterhavet.

"Sparkonge" var både voldelig og fordrunken – nej, dette ord fordrunken bruger forfatteren ikke, hun udtrykker sig meget mere raffineret: da "Sparkonge" pludselig en dag stod på måtten i entréen i Randers, puffede han Gunhild til side og spurgte: Hvor er hun? – da lugtede hele entréen "som den Ende af Disken hos Espen Møllers, hvor Bønderne stod og drak røde Snape". Netop sådan må et barn have oplevet situationen. Barnet opfatter ikke manden som spirituspåvirket, men forbinder lugten med købmandens butik. Nok er bogen fuld af Gunhilds barnlige fantasier og overdrivelser, men sådan en scene som denne i entréen virker overbevisende ægte. Den morsomme omskrivning giver os samtidig et lille genrebillede af købmandens butik med bønderne og snapsene. For øvrigt var købmand Espen Møller en virkelig person, han var født 1815 og havde købmandsgård i Storegade. Og forøvrigt var han bror til den Doktor Møller (P.C. Møller, født 1812) som ofte optræder i bogen.

Den tredje søster, *Nicoline Henriette Wilhelmine Bech* var en efternøler, hun var født otte år efter KMs mor. Nicoline var ugift og boede det meste af sit liv hos sin mor Ulrikke og faster Sophie i

Slotsgården. Da Tante Sophie døde i 1886 flyttede Nicoline og hendes mor til en mindre bolig i købmand Bjerregaards ejendom i Adelgade (nuværende Nørreport) på hjørnet af Schousgade. Her boede de i 1890. Moderen døde i 1896. Nicoline boede iflg. folketællingen på samme adresse i 1916, da angives hun at leve af en pension på 440 kr. om året. Hun døde 26.2.1920 i Schousgade 17, ved sin død betegnes hun legatnydende.

Tante Martine i *PmG* (1924) er givetvis et portræt af Nicoline Bech. Karin Michaëlis skildrer hende som en selvhævdende, højtråbende, ikke videre sympatisk yngre kvinde med evige forelskelser og deraf følgende hjertekvaler. Tante Martine er i stadig konflikt med Gunhilds far og hun gennemtrumfer på trods af hans modstand, at søstre Bechs barndomshjem i Slotsgården bliver solgt. Hun slår ud med armene og skinger: "... nu bliver Stedet solgt, saa sandt, der er en Gud til og jeg hedder Martine Petrine Block!" (*PmG* kap. 27.) Dette er forøvrigt det eneste sted i bogen hvor familienavnet forekommer, omend Bech er maskeret som Block. Og navnet Petrine er lånt fra søsteren Nielsine Petrine.

Tabel over kapitlerne i *Pigen med Glasskaarene* (1. udg., 1924).

KM har ikke nummereret kapitlerne; numrene er tilføjet i tabellen for at lette henvisningerne.

Kap. nr.	Titel	1924 side	1948 side	Kap. nr.	Titel	1924 side	1948 side
1	Evigheden og Slotsgaarden	5	11	16	Kristiansborgslot	131	85
2	Den fine Herre	11	14	17	Karakterbogen	138	89
3	Bedstemor	17	18	18	Vandet stiger	147	95
4	Tante Martine*)	28	24	19	Hesteslagterens Datter	160	102
5	Det første Selskab	39	31	20	Mor binder	174	111
6	Øjet	45	35	21	Jomfru Leth	183	116
7	Afdansningsbal	51	38	22	Konen med de to Mænd	198	125
8	Kammerater	58	42	23	Jul	209	132
9	Morgentur	67	47	24	Frk. Biebermann	221	139
10	Ruden	76	53	25	Blind	228	143
11	Sorger	86	59	26	Penge	237	149
12	Bedstefar	93	63	27	Det gamle Hjem	245	153
13	Lørdag Aften	106	70	28	Fadervor	255	159
14	Storken	114	75	29	En Nat	265	165
15	Klaveret	121	79				

*) 2. udg., 1948: Tante Line.

